

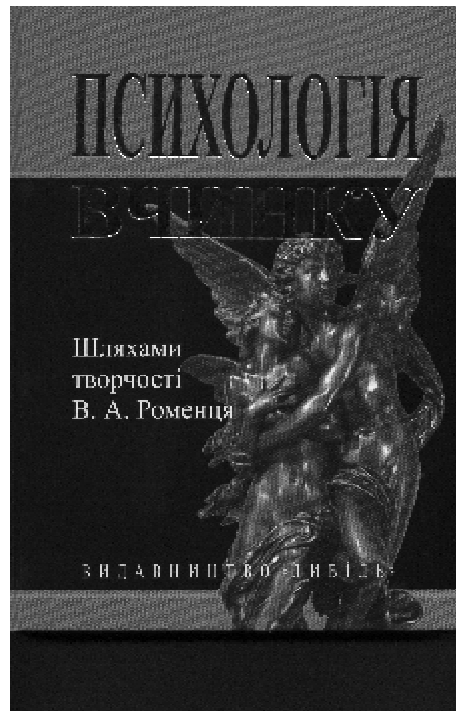
ЛЮДСЬКЕ САМОЗДІЙСНЕННЯ У ПСИХОЛОГІЇ ВЧИНКУ ВОЛОДИМИРА РОМЕНЦЯ

Сергій БОЛТІВЕЦЬ

Copyright © 2013

Вихід у знаному й шанованому в наукових колах видавництві “Либідь” нової книги “Психологія вчинку: Шляхами творчості В.А. Роменця” [6] є подією неперехідного значення, оскільки це – спадкоємна віха в оприлюдненні багатотомної “Історії психології” [7–12] видатного українського історика психології **Володимира Андрійовича Роменця** (1926–1998) – академіка АПН України, доктора психологічних наук, професора Київського університету імені Тараса Шевченка, лауреата премій імені Михайла Максимовича, Георгія Челпанова Інституту психології РАО та АПН України. Прикметно, що обраний жанр збірника статей містить у собі захооту до авторів якнайширше реалізувати власні дослідницькі зацікавлення, які представлені

у фундаментальному тематичному напрямі психології вчинку, а повніше – *системи психології, що ґрунтується на вчинковому принципі*. Напучування Володимира Роменця сучасним йому і майбутнім психологам подано його післямовою до підручника “Основи психології” [5], який у цьому, новітньому збірнику 2012 року, вміщено у першому розділі “Історія психології як логіка людського самопізнання” після невимушеної бесіди академіка з київськими науковцями: “Постання канонічної психології”. Справді, те що донедавна було настановою на майбутнє, нині набуло засадничого значення: “Вчинок формує світ людини”, – наголошує Володимир Роменець, – і тією

ПСИХОЛОГІЯ ВЧИНКУ:
Шляхами творчості В.А. Роменця :
зб. ст. / упоряд. П.А. М'ясоїд,
відп. ред. А.В. Фурман. –
К.: Либідь, 2012. – 296 с.

мірою, якою це вдається, вся структура вчинку підноситься до рівня важливих значущостей. Подія (по-дія) є результат учинку” [6, с. 20]. Отож учинок людини, перетворюючи об’єктивну дійсність – умовну і реальну, перетворює і саму людину і цим визначає сенс події. Але найважливіше, що відкриває своїм мисленнєвим поглядом В.А. Роменець, це – незглибимість джерел людського сенсу, що творять майбутні взірці досконалості: “Взята як така, що визначає собою *сенс людського життя*, зрозуміла в її надзвичайному типовому значенні, подія стає взірцевою, архетиповою, ортопсихічною, зрештою – *канонічною*, а сукупність таких подій упевнено визначатиме психіку людини” [Там само]. Саме ця закономірність, зґрунтована

на методології вчинку, розкриває психологічний механізм формування історичної пам’яті людини й нації у її цілісності, де немає місця байдужій бездіяльності, точніше – безучинковості, коли типовим для сучасної масової соціальної свідомості є сумнозвісне “так історично склалося”. Само собою, як бачимо, ніщо з нічого не складається, оскільки взірць майбутнього визначає колишній або нинішній людський учинок.

Пропонований збірник, подібно до Гіпократових типів темпераменту (співпадіння чи щось більше?), складається з чотирьох розділів, а з “Переднім словом” до читача звертається президент Національної АПН України Василь

Кремень, поцінуючи Роменцеву ідею канонічної психології – “психології, зорієнтованої на взірцеві форми психічного” [6, с. 7]. Перший розділ “Історія психології як логіка людського самопізнання” є задушевною розмовою з академіком Володимиром Роменцем двох київських науковців – Андрія Азархіна та Андрія Роменця, що вперше публікувалась ще за життя вченого у журналі “Арка” [1], а назва – “Світ пізнає себе через людську душу” – є однією з основних ідей В.А. Роменця, що була оприлюднена в часописі “Психологія і суспільство” [13]. Серед запитань, поставлених академіку, – та сама історична інтродукція (виокремлення й усамостійнення) власне психологічної із світової філософської думки, як це й було у розвитку нашої цивілізації, де серед всесвітньої мудрості – філософія діячів Києво-Могилянської академії – Памфіла Юркевича, Григорія Сковороди та інших творців філософської історії України. “Що ж має пізнати людина в собі?” – запитують київські науковці. Володимир Роменець на це запитання називає три складові: перше – свої відмінності в буденних ознаках (худий – товстий, брюнет – блондин ...), друге – спільне з іншими – усенародне, а отже вселюдське і, нарешті, третє – неповторна творчість людини, яка й відрізняє її від інших (а що створив для інших ти?). Адже “дехто відчуває збільшення власної гідності від того, що він має більше оленів чи, приміром, пароплавів, ніж інший. Але то вже своєрідність людської ідеології та психології – як і в чому людина вбачає свою гідність...” [6, с. 13]. Відповідаючи на питання про походження українського народу, Володимир Роменець каже, що саме мова може привести нас до висновків “щодо стародавності українського світогляду”, а мораль є дуже стійкою, “вона не змінюється віками і навіть тисячоліттями”, вказує на існування цінностей, “котрі залишаються, незважаючи ні на що”, тому “народ, який тут живе, залишається в основі своїй тим самим” [Там само]. Як би не йменували український народ у різні часи, – продовжує вчений, – він тут був! – “Повторюю: я вважаю, що хоча латиняни стали італійцями, а галли – французами, і хоча вони зазнали певних змін, але народи залишилися... Народ загинути не може!” [Там само, с. 14].

Питання про те, хто на кого впливав в історії і хто що у кого запозичив, В.А. Роменець розв’язує на засадах рівноваги, паралельного цивілізаційного розвитку: “У Гете, у Сковороди водночас виступає ідея спорідненої діяль-

ності... У Сковороди навіть трохи раніше. Важко сказати, що в нас запозичено із Заходу, або Заходом запозичено в нас. Припускають існування одного кореня”, а неповторність первинності або оригінальності, за В.А. Роменцем, “узагалі полягає в тому, що людина, спираючись на всі історичні здобутки, знаходить архетип пізнання, поведінки. А потім треба лише покласти все на сучасність і показати специфіку цієї сучасності. І це є справжньою оригінальністю. От і все” [Там само]. То специфіка української філософії і такою ж мірою – української психології – в інтуїції, завдяки якій “істина береться відразу цілою і перекладається на людську долю...”, в ідеї “вчинку”, що становить собою “осереддя філософських і психологічних пошуків від стародавності до сьогодення” [Там само, с. 15]. Правдивість цього твердження доносять до нас незліченні, з тих які певним дивом збереглися у писемному вигляді, послання наших рідних, але таких далеких прапращурів: *оучинити, вчинити, оучинить, оучинїть* – ечинити, зробити, здійснити, виконати (“*оучините за нашою волю...*” (1480–84 р.), “*оучинити віру*” (1434 р.), “*оучинити нам мир*” (1456 р.), “*оучинили єсмо им красную правду*”, “*ласку оучинити*” (1457 р.), поставити, збудувати, звести, спорудити (“*оучинил оу них соби млини*” (1429 р.), заснувати населений пункт (“*да оучинїть село*” (1448 р.), встановити, визначити межу в просторі (“*оучинили с Данилом розвїзд*” (1411 р.), виготовити, виробити (“*кєліх оучинєн*” (XV ст.), бути збудованим, поставленим (“*оучинитися*” – “*и аще би инни млин оучинился*” (1429 р.) [див. 14, с. 492–494]. Отож ідея вчинку, втілена у слові, усвідомлювалась більше 500 років тому так само, як і тепер, хіба що, поринаючи у її семантичне багатство півтисячолітньої давнини, В.А. Роменець змушений був відновлювати редуковані значення, сховані від знищення у трагічні періоди української історії до нинішнього слушного часу. Так, “*оучинок*” і є вчинок, справа, діло: “*чиним знаменито...оже оуспоминаючи і наслідуючи наших предков і такеж нашєго отця діла і оучинки...*” (1439 р.), “*слушно єст ажби вчинки людскии... достаточним свєдєтством листов и на потом будучим билиби явни*” (1499 р.) [Там само, с. 495]. Прикметно, що за морфологічною і семантичною подібністю близьким до *вчинку* було і є слово *учити*: “*оучити*” – повчати, наставляти (“*...єго милость ...имаєт нас милувати и оучити*” (1468 р.), а також значною

мірою прикметник *чесний: оучливий* (“...*держати оу каждох ласкавих и верних и оучливих оучинкох и члонкох, яко держали и миловали переже нас бившего дида нашого...*” [Там само]. Вже на початку ХХ століття Грінченківський словник фіксує похідні, додаткові форми, що втілюють результати людського *чинення* як суспільного творчого діяння: власне *чини* як місця перетину ниток основи у ткацькій справі і *чиненник* – прокладену для загальносуспільного руху дорогу, облаштовану вказівними стовпами [2, с. 462]. І нарешті сучасний Володимир Роменцю *чин* – книга Митрофорного протоієрея, відомого церковного і громадсько-культурного діяча Канади Григорія Онуфрієва “Спонука до чину”, у якій донька автора – Марта Онуфріїв – персоніфікує велику батькову ідеєю виборення України для українців, завдяки котрій **“він живе в наших серцях і спонукає нас до чину!”**. Цим коротким екскурсом-зіставленням 500-ліття, 100-ліття й останнього 15-ліття з часу земного буття В.А. Роменця незаперечно підтверджується фундаментальне положення вченого, висловлене у “Постанні канонічної психології”, що входить до першого розділу збірника: “Формування нового світогляду завжди спирається на поступальний хід мови, яка вбирає в себе різнобічні вияви діяльності народу” [6].

Другий розділ збірника “У діалозі з попередниками” представлений статтями Олексія Марюкова (м. Твер, РФ), Марини Гусельцевої, Олени Соколової (м. Москва, РФ), Георгія Балла, Олега Нікулєнка (м. Київ, Україна), Петра М’ясоїда (м. Полтава, Україна). Так, О.М. Марюков убачає у визначенні В.А. Роменцем основної рушійної сили розвитку суспільства і людини – її прагнення до пізнання і самопізнання, що існує в системі “світ – людина – культура”, – підходом, який “можна розглядати як природний розвиток класичних марксистських ідей” [6, с. 40]. З погляду подальшого продовження “класичної марксистської традиції”, “марксистського підходу” і “марксистської позиції” В.А. Роменець на цій, визначеній ним, основі людського розвитку, “надалі вдається до класичного марксистського прийому, прагне знайти “клітинку”, яка в єдності охоплює систему “культура – людина – світ” і дозволяє відстежувати її розвиток. Він висновує, що такою “клітинкою” є вчинок” [Там само].

Поряд з узагальненням О.М. Марюкова про те, що “Теорія вчинку В.А. Роменця може розглядатись як вдале доповнення і розвиток сильних ідей марксизму” [Там само, с. 42], у

наступній статті “Спадщина В.А. Роменця та ідея культурно-історичної психології” М.С. Гусельцева розкриває оригінальність і самобутність української інтелектуальної традиції, становлення якої пов’язане з іменами Г.С. Сковороди, Я.П. Козельського, О.О. Потебні, Д.М. Овсянко-Куликівського. Так, Марина Сергіївна звертає увагу на окремішність українського періоду у творчості Георгія Челпанова, Густава Шпета і Сергія Рубінштейна і цим підтверджує самобутність культурно-історичного феномену українських мислителів та української психології: “В своїх працях В.А. Роменець намагався показати цю самобутність, з одного боку, не дозволяючи національній специфіці загубитися у загальності радянської науки, а іншого – включаючи її до діалогу зі світовою психологією” [Там само, с. 46]. Оцінюючи “радянський період” як утілення інтенції російської психології протягом усього ХХ століття (“для розуміння психіки необхідно вийти за межі психіки”), М.С. Гусельцева так характеризує успішність утілення цього столітнього наміру: “Однак ні Л.С. Виготському, ні О.М. Леонтьєву, ні С.Л. Рубінштейну не вдалось вийти у простір історії і культури, а отже і реалізувати культурно-історичний підхід на рівні феноменології, а не методологічних прагнень. В.А. Роменцю це вдається” [Там само, с. 48]. Створені Володимиром Роменцем сім томів історії світової психології, кожен з яких відповідає різним культурно-історичним епохам, М.С. Гусельцева називає цілком унікальним реалізованим проектом: “Напевно, ніде у світі не існує ні такого повного підручника з предмету, ні цілісного аналізу історії психології, зробленого однією людиною” [Там само, с. 57]. Лихом сучасних підручників з історії психології, відзначає вона, є ігнорування психологічного знання Сходу, а в підручнику В.А. Роменця воно відсутнє як і подоланий поділ психології на теорію і практику, тому що психологія в цілому трактується як практика самопізнання, що реалізується засобами окремих психологічних теорій. І хоч лише невелика частина робіт Володимира Роменця нині перекладена російською та іншими мовами, Марина Гусельцева висловлює сподівання на потенційних перекладачів та видавців, які б задумались над можливістю перекладів праць вченого для належної їх відомості як у російській, так і у світовій психології. Цим самим йдеться про видання семитомної історії психології Володимира Андрійовича мовами тих народів, культурно-істо-

ричне піднесення яких стало домінантою для інших – німецькою, французькою, арабською, англійською.

Порівняльне тлумачення *категорії вчинку* у психологічних концепціях Сергія Рубінштейна і Володимира Роменця подано у статті Г.О. Балла і О.О. Нікуленка. Автори зіставляють погляд С.Л. Рубінштейна на вчинок як “клітинку” або “чарунку”, у якій наявні зародки всіх елементів психології в єдності, з новою парадигмою В.А.Роменця, центрованої **“вже не на понятті, а на категорії вчинку”** [Там само, с. 61]. При цьому реанімовано погляди О.Ф. Лазурського на *континуальність* у становленні особистості, що втілюється у взаємопов’язаності між собою вражень, почуттів, бажань і учинків, якої “в маленьких дітей (...) майже не існує” [Там само, с. 64], Д.О. Леонтьєва на особистість як на форму існування людини, М.В. Папучі на те, що життя особи різноманітніше за будь-який його опис, М.М. Рубінштейна на категорію *можливості* або *можливого* для психології особистості, В.С. Мухіної про вміщення у понятті “особистість” не лише значущих для людства вищих духовних властивостей, але й “мрії про ці властивості” [Там само, с. 65].

Порівняльний аналіз проблеми вчинку у працях Володимира Роменця й Олексія Леонтьєва продовжила О.Є.Соколова. Це – *принцип детермінізму* в розумінні вчинку: за В.А. Роменцем, до психологічного детермінізму належить також “ідея самотворення причинних взаємин”, а за О.М. Леонтьєвим – “все детерміновано, і будь-яка наука виходить із цього положення, якщо тільки хоче бути наукою і встановлювати певні залежності в межах психологічних феноменів” [Там само, с. 70]. Авторка зіставляє методологічні позиції В.А. Роменця і О.М. Леонтьєва, які, на її думку, втілені у моністичній позиції “Монізм contra (лат. – *наперекір, проти, лице в лице, ніс у ніс.* – Прим. С. Болтівця) плюралізм”, визначає відмінності у розумінні категорії вчинку українського й московського психологів, а також наводить їхні погляди на розв’язання проблеми “внутрішнє – зовнішнє” і на природу психічної реальності.

Узагальненим підсумком першого розділу книги є стаття Петра М’ясоїда “Творчість Роменця і російська психологічна думка”, у якій, однак, автор одразу ж застерігає від обмеженого лише впливом на російську психологічну науку розумінням світового значення наукової спадщини українського вченого: “Вчений спіл-

кується із психологами усіх часів і народів, причому робить це не як відсторонений дослідник, а як автор теорії, котра дає йому змогу глибоко розуміти логіку кожного і знаходити їй місце в поступі психологічного пізнання” [Там само, с. 85]. І далі наголошує на тому, чого не сказали колеги з РФ: “В.А. Роменець і М.Г. Ярошевський: теорія історії психології”, “В.А. Роменець і С.Л. Рубінштейн: теорія вчинку” і нарешті – “В.А. Роменець: постановня канонічної психології”, – ось три підрозділи статті, у якій автор засвідчує найголовніший чинник – власний погляд Володимира Роменця як історика психології на досліджуваний предмет й засвідчує: **психологія психолога** – реальний чинник психологічного пізнання. Відтак П.А. М’ясоїд вивільнює від звужень попередніх дослідників Роменцеву думку: науковим у психології є будь-яке, а не тільки детерміністичне, вагоме пояснення; сцієнтизм нехтує духовним сенсом людського існування, а гуманістична психологія – це “психологія Мюнхаузена, що сам себе піднімає за волосся” [Там само, с. 91], психологія, що звертає увагу на взірцеві феномени, є *канонічною психологією*; історична психологія людства – це історична психологія народів; творцями духовної сфери українського народу є Іван Котляревський, Тарас Шевченко, Леся Українка, Михайло Коцюбинський, що творять літературну мову народу, котра пов’язана з його характером, становить основу його світогляду, вийти з якого можна “лише зламавши повністю психологічну структуру своєї особистості”; “народ визначається тим, яку культуру він виробляє, і вона зрештою стає каноном його способу життя” [Там само, с. 102].

У третьому розділі книги, що має назву “Витоки й вузлові моменти творчості В.А. Роменця”, вміщено статті А.В.Фурмана (м. Тернопіль, Україна) – “Володимир Роменець як методолог психософійного духу”, В.О. Татенка і Т.М. Титаренко (м. Київ, Україна) – “Психологічна спадщина Володимира Роменця” (підрозділи “Учинок”, “Історія”, “Особистість”), П.А. М’ясоїда – “Володимир Роменець: від психології творчості до творчості у психології” (підрозділи “Ідея вчинку і перші спіралі психологічного мислення”, “Теорія історії всесвітньої психології”, “Теорія історичної психології”, “Людина – вчинок – світ”, “Життя і смерть”, “Філософія минушого”, “Психософія вчинку”, “Ідея канонічної психології”), М.С. Гусельцевої – “Спадщина В.А. Роменця у постнекласичній інтерпретації”

(підрозділи “Психологія творчості: від образу – до життя”, “Психологія вчинку: від історії – до теорії”, “Канонічна психологія: від ідеалу – до реальності”), Т.Д. Марцинковської (м. Москва, РФ) – “Вчинок як запорука наукового безсмертя”, О.Б. Старовойтенко (м. Москва, РФ) – “Від ідей В.А. Роменця до культурної персонології”. Серед витоків і зав’язаних Володимиром Роменцем гудзів автори поцінують **категорію вчинку** й інструмент **вчинкового мислення – метод учинкової діалектики**, квінтесенцією яких у пізнанні людського буття стає **психософія вчинку** (А.В. Фурман), складові розробленої Володимиром Роменцем “Великої Логіки Вчинку”, до якої належать “Ситуація”, “Мотивація”, учинкові “Дія” й “Післядія”, неповторність рис особистості, які підносять її над рівнем моральних стосунків більшості людей, “що живуть інстинктами стада, бачать у посередності щось важливе, цінне” (В.О. Татенко, Т.М. Титаренко). Петро М’ясоїд привертає увагу до появи у “Психології творчості” В.А. Роменця у 1971 році ідеї вчинку: “Саме там, де має з’явитися...”, оскільки “*Кожний новий виток спіралі психологічного мислення продовжує попередній, а розпочинається тоді, коли дозріли засадничі для цього передумови*” [Там само, с. 143], а також по-новому подає, виходячи з теоретичних засад психології вчинку, предмет психології, яким є, за визначенням автора, життя як “справжній предмет психології, адже це психічні явища – від найпростіших до найскладніших” [Там само, с. 161]. Тему фантазії і творчості, до якої звернувся В.А. Роменець, М.С. Гусельцева визначає як таку, що є “особливою інтелектуальною традицією української психології, пов’язаною з іменами О.О. Потебні, Д.М. Овсяннико-Куликівського, Харківської школи дослідження творчості...” [Там само, с. 181], а Т.Д. Марцинковська привертає увагу до однієї з останніх книг Володимира Роменця “Життя і смерть у науковому і релігійному тлумаченні” як чи не найкращому дослідженню, присвяченому пошуку сенсу життя і шляхів самоздійснення людини. Розробленню нового напрямку у вивченні особистості, названого В.А. Роменцем **культурною персонологією**, присвячена стаття О.Б. Старовойтенко.

Завершальний, четвертий розділ книги, що має назву “Творчість В.А. Роменця і поступ історико-психологічної думки”, презентований статтями І.В. Данилюка (м. Київ, Україна) – “В.А. Роменець – фундатор вітчизняної історико-психологічної науки”, А.М. Ждан (м. Москва, РФ) – “Становлення і розвиток

психологічних знань у зв’язку з історією культури в працях В.А. Роменця”, В.О. Кольцової і Ю.М. Олейника – “Вчинок як буттєве визначення особистості: життя і творча спадщина В.А. Роменця в історії психології”, Н.Г. Нічкало – “Творча спадщина академіка В.А. Роменця і сучасна педагогічна наука”. У згаданих статтях подано філософсько-психологічні засади вчинкової феноменології Володимира Роменця як нового світоглядного шляху в незвідане майбутнє (І.В. Данилюк), розкрита методологія новаторської теорії історично-психологічного процесу В.А. Роменця, розробленої ним у взаємозв’язку з вивченням історії людської культури (А.М. Ждан), наведено умови цілісного висвітлення творчої спадщини В.А. Роменця у майбутніх дослідженнях, які мають охопити не лише доробок українського вченого у царині історії психології, а й у сфері психології творчості, екзистенційних станів людини (В.О. Кольцова і Ю.М. Олейник), дослідно-експериментальне запровадження суб’єктно-вчинкового підходу в Національній АПН України та її базових навчальних закладах (Н.Г. Нічкало).

Важливим для науковців, викладачів, студентів й усіх читачів, хто цікавиться всесвітньою історією психології й науковою спадщиною Володимира Роменця, є вміщений у книзі підрозділ “Ідеї та концепти академіка В.А. Роменця”, упорядковані Петром М’ясоїдом у формі висловлювань ученого. Наприклад, “Вчинок є звершенням *всупереч*”, “Людина вільна тією мірою, якою вона вибирає, та, обравши, вона вже стає невільною”, “Логічне – найбільш нелогічне. Лише вчинок має свою “залізну” логіку, розгортаючись із необхідністю через свої компоненти: ситуацію, мотивацію, дію і післядію” та інші.

У збірнику вміщена бібліографія праць В.А. Роменця, серед якої “Прижиттєві видання” (книги, програми курсів, розділи підручника “Основи психології”, статті у журналах, збірниках, словниках та енциклопедіях, редагування й укладання книг, виступи, бесіди, відгуки, рецензії, передмови, післямови, наукова інформація, автореферати дисертацій) і “Посмертні видання”, які налічують уже 15 найменувань, а також “Праці про творчість академіка В.А. Роменця”, серед яких три книги його учнів – Ірини Манохи, Петра М’ясоїда і Тетяни Титаренко [3; 4; 15].

Змістовне обрамлення книги – це “Передне слово” академіка НАН і НАПН України Василя Кременя, у якому анонсована величність текстів історика і теоретика психології Володимира Роменця – психології, зорієнтованої на взірцеві форми психічного. Завершує ви-

дання академік НАПН України Сергій Максименко словами “Замість післямови”, у якій висловлюється впевненість у тому, що “західні психологи і представники суміжних наук зацікавляться оригінальними вітчизняними концепціями, які, не хеґтуючи марксистською традицією, аж ніяк нею не вичерпувалися. Саме такою є вчинкова концепція В.А. Роменця. На жаль, за межами України й тим паче за межами СНД, вона мало кому відома. А в цьому є й наша провина” [6, с. 258]. Воднораз автор завершального слова кличе зробити те, що в наших силах для плідних діалогів з Володимиром Роменцем і сучасних, і прийдешніх поколінь.

Приємно констатувати, що видавництво “Либідь”, випускаючи збірник у світ, відтворило на оправі зображення бронзової скульптури А. Года “Амур і Психея” та серіальний стиль оформлення книг В.А. Роменця.

Певна річ, слід віддати належне подвижницькій праці упорядника – кандидата психологічних наук, доцента **Петра М’ясоїда** та відповідального редактора – доктора психологічних наук, професора **Анатолія Фурмана**, що продовжили і, сподіваємось, продовжуватимуть у прийдешньому славному традицію пошанування найкращих українських мислителів і вчених, до яких, безперечно, належить історик психологічної науки **Володимир Роменець**.

1. Азархін А., Роменець А. Світ пізнає себе через людську душу // Арка. – 1993. – № I–II. – С. 4–7.
2. Грінченко Б.Д. Словарь української мови. – Т.4. – К., 1906. – 496 с.
3. Маноха І.П. Психологія потаємного “Я” [Текст] / І.П. Маноха. – К.: Поліграфкнига, 2001. – 448 с.
4. М’ясоїд П.А. Курс загальної психології [Текст]: підруч.: у 2 т. / П.А. М’ясоїд. – К.: Алерта, 2011. – Т.1. – 496 с.
5. Основи психології / За заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця: 6-е вид., стереот. – К.: Либідь, 2006. – 632 с.
6. Психологія вчинку: Шляхами творчості В.А. Роменця. Збірник статей / упоряд. П.А. М’ясоїд; відп. ред. А.В. Фурман. – К.: Либідь, 2012. – 296 с.
7. Роменець В.А. Історія психології Стародавнього світу і середніх віків: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1983. – 415 с.
8. Роменець В.А. Історія психології епохи Відродження: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1988. – 488 с.
9. Роменець В.А. Історія психології XVII століття: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1990. – 365 с.
10. Роменець В.А. Історія психології епохи Просвітництва: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1993. – 568 с.
11. Роменець В.А. Історія психології XIX – початку XX століття: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995. – 614 с.
12. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології XX століття: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1998. – 989 с.
13. Світ пізнає себе через людську душу (бесіда з академіком Володимиром Роменцем) // Психологія і суспільство. – 2011. – №2. – С. 170–176.
14. Словник стародавньої української мови XIV–XV ст.: Т.2.

– К.: Наукова думка, 1978. – 592 с.

15. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності [Текст] / Т.М. Титаренко. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.

16. Художньо-документальний нарис / Опрацювання та доп. М. Онуфрїїв. – Львів: Каменяр, 1996. – 71 с.

АНОТАЦІЯ

Болтівець Сергій Іванович.

Людське самоздійснення у психології вчинку Володимира Роменця.

Стаття розкриває методологічний контекст та основні засади дискурсу людського самоздійснення у теорії вчинку, розробленій і обґрунтованій українським психологом XX століття Володимиром Роменцем. Висвітлено психологічні закономірності історичного розвитку самоусвідомлення української нації, представлені в поцінуваннях наукового доробку В.А. Роменця сучасними дослідниками творчості видатного вченого з України та Росії. Окреслено природну спадкоємність і наступність категорії вчинку та її осмислення в українській духовній культурі кількох останніх століть.

Ключові слова: людський учинок, взірцеві форми психічного, канонічна психологія, звернення всупереч, вчинкова концепція В.Роменця.

АННОТАЦИЯ

Болтывец Сергей Иванович.

Человеческое самоосуществление в психологии поступка Владимира Роменца.

Статья раскрывает методологический контекст и основные принципы дискурса человеческого самоосуществления в теории поступка, разработанной украинским психологом XX столетия Владимиром Роменцем. Освещены психологические закономерности исторического развития самоосознания украинской нации, представленные в оценках научного наследия В.А. Роменца современными исследователями творчества выдающегося ученого из Украины и России. Выделена естественная наследственность и преемственность категории поступка и ее осмысление в украинской духовной культуре нескольких последних столетий.

Ключевые слова: человеческий поступок, образцовые формы психического, каноническая психология, свершение вопреки, концепция поступка В.Роменца.

ANNOTATION

Boltivets Serhiy.

Human Self-Realization in Volodymyr Romenets's Psychology of Action.

The article reveals the methodological context and main concepts of discourse of human self-realization in the theory of action, developed and substantiated by Ukrainian psychologist of XX century Volodymyr Romenets. The psychological regularity of historical development of self-awareness of Ukrainian nation have been clarified and presented in the analysis of scientific heritage of V. Romenets by modern researches of the creative work of an outstanding scientist. The original continuity and succession of the category of action and its realization in Ukrainian spiritual culture of some previous centuries has been outlined.

Key words: human action, sample forms of psychic, canonic psychology, accomplishments counter, action concept of V. Romenets.

Надійшла до редакції 2.09.2013.